

Kommittédirektiv

Ett stärkt straffrättsligt skydd mot gärningar som skadar viktiga samhällsfunktioner och det demokratiska samtalet

Beslut vid regeringssammanträde den 30 juli 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska se över vissa straffrättsliga regler för att stärka skyddet för de förtroendevalda, viktiga samhällsfunktioner och det demokratiska samtalet. Utredaren ska också se över vissa frågor kopplade till störningar från fordon. Syftet är att åstadkomma ett regelverk för dessa frågor som är effektivt och ändamålsenligt och som ger ett starkt och väl avvägt skydd mot olika former av hot, angrepp och trakasserier. Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till

- om befintliga straffbestämmelser bör ändras och om en ny straffbestämmelse bör införas för att stärka skyddet för förtroendevalda,
- om det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot aktioner som stör politiska möten och andra sammankomster, och
- om det finns anledning att göra ändringar i de straffbestämmelser, särskilt när det gäller straffskalor, som kan komma i fråga när det gäller problem med återkommande störningar från fordon i tätbebyggda områden.

En parlamentarisk referensgrupp ska tillsättas. Uppdraget ska redovisas senast den 22 oktober 2027.

De grundläggande fri- och rättigheterna – en given utgångspunkt

Yttrandefriheten, informationsfriheten och demonstrationsfriheten är grundläggande och självklara rättigheter i Sverige. Dessa friheter, som utgör en viktig del av de så kallade opinionsfriheterna, åtnjuter ett särskilt skydd i den svenska rättsordningen genom att vara skyddade i grundlag (se 2 kap. 1 § regeringsformen). Yttrandefrihet innebär enligt bestämmelsen frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Informationsfriheten definieras som frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden.

Demonstrationsfriheten anges som frihet att anordna och delta i demonstrationer på allmän plats (se 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 och 4 regeringsformen). Av 2 kap. 19 § regeringsformen framgår vidare att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 10 i Europakonventionen har var och en rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet. Enligt artikel 11 i Europakonventionen har var och en vidare rätt till frihet att bl.a. delta i fredliga sammankomster.

Yttrandefriheten, informationsfriheten och demonstrationsfriheten är inte absoluta utan får begränsas under vissa, särskilt angivna förutsättningar. Av 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen följer att dessa friheter får begränsas genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle om begränsningen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den, och den inte heller sträcker sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen får begränsning av yttrandefriheten och informationsfriheten ske bl.a. av hänsyn till privatlivets helgd eller om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vid bedömningen av vilka begränsningar som får göras ska särskilt beaktas vikten av vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter. Av 2 kap. 24 § regeringsformen framgår att demonstrationsfriheten får begränsas av hänsyn till ordning och säkerhet vid demonstrationen eller till trafiken. I övrigt får demonstrationsfriheten begränsas endast av hänsyn till rikets säkerhet eller för att motverka farsot. Av artikel 10 och 11 i Europakonventionen framgår att bl.a. den yttrandefrihet och den mötesfrihet som konventionen skyddar under vissa förutsättningar får begränsas, bl.a. med hänsyn till den nationella eller allmänna säkerheten eller till förebyggande av oordning eller brott. Begränsningar kan också ske till skydd för

annans goda namn och rykte eller rättigheter (gällande yttrandefriheten) eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter (gällande mötesfriheten). Begränsningar av demonstrationsfriheten finns bl.a. i regelverk som uppställer krav på tillstånd för allmänna sammankomster. Yttrandefriheten och demonstrationsfriheten begränsas även i vissa fall av straffrätten.

I fråga om friheten att yttra sig i de medier som faller inom tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde gäller dessa grundlagar i stället för bestämmelserna om yttrande- och informationsfrihet i regeringsformen (2 kap. 1 § andra stycket regeringsformen).

I Sverige finns ett problem med personer som på olika sätt går till angrepp mot förtroendevalda och med demonstranter som genomför aktioner som på ett allvarligt sätt påverkar viktiga samhällsfunktioner, exempelvis blåljusverksamhet. Denna situation kan i förlängningen få mycket negativa konsekvenser för demokratin, bl.a. genom att människor drar sig för att åta sig politiska uppdrag eller avstår från att delta i debatten. Det kan också leda till ett minskat förtroende för staten när den inte kan freda enskilda och samhället från den typen av ageranden. Det är givetvis helt centralt i en demokrati att man har rätt att ifrågasätta de förtroendevaldas åsikter och beslut. Om dialogen mellan förtroendevalda och väljare brister ökar risken för mistro mot politiker och likgiltighet inför demokratin. För att kunna värna det demokratiska samtalet måste yttrande- och demonstrationsfriheterna förenas med ett skydd både för förtroendevalda och för grundläggande samhällsfunktioner.

Uppdraget att se över om det straffrättsliga skyddet för de förtroendevalda bör stärkas

Demokrati bygger på kommunikation mellan väljare och förtroendevalda. Det främjar demokratin när förtroendevalda kan röra sig fritt, debattera i sociala medier och delta i offentliga sammanhang. En politisk debatt är helt central i ett demokratiskt samhälle och förtroendevalda måste i större utsträckning än andra acceptera yttranden om deras person (se Europadomstolens avgöranden i exempelvis Lingens mot Österrike, nr. 9815/82, den 8 juli 1986, p. 42, och Otegi Mondragon mot Spanien, nr. 2034/07, den 15 mars 2011, p. 50 där dessa principer kommer till uttryck). Demokratin försvagas dock om tillgängligheten till de förtroendevalda minskar, om förtroendevalda på grund av hot, våld eller andra brottsliga handlingar påverkas i eller lämnar sina uppdrag, eller om det blir svårare att rekrytera nya

personer till förtroendeuppdrag på grund av oro eller rädsla för att utsättas för brott. Det är av helt avgörande betydelse för demokratin att de förtroendevalda ges förutsättningar att kunna utöva sina uppdrag obehindrat, opartiskt och utan ovidkommande hänsyn.

De förtroendevaldas utsatthet är ett stort samhällsproblem. Av Brås rapport 2025:17, som avser år 2024, framgår att så många som en fjärdedel av de tillfrågade förtroendevalda uppgett att de blivit utsatta för någon typ av hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld. Utsattheten är betydligt större bland förtroendevalda i riksdagen än i kommun- och regionfullmäktige (64,5 procent jämfört med 31,4 procent i regionfullmäktige och 25 procent i kommunfullmäktige). I ungefär hälften av händelserna uppfattade den utsatta personen att förövaren tillhör någon form av miljö eller grupp, och då oftast en högerextremistisk eller rasistisk miljö. Det framkommer av rapporten att utsattheten generellt sett är högre under valåren jämfört med de mellanliggande åren och att de flesta utsätts flera gånger. Det är en något större andel kvinnor än män som uppgett att de har utsatts. Händelsen förknippas oftast med ett beslut som den förtroendevalda fattat eller med den förtroendevaldas engagemang i vissa politiska frågor. Totalt uppgav 27,7 procent av samtliga förtroendevalda att de under 2024 påverkats i sitt förtroendeuppdrag, antingen i sina överväganden eller i faktiska handlingar, på grund av utsatthet eller oro för att utsättas. Andelen som uppger att de påverkats i sitt förtroendeuppdrag har ökat över tid och var större än någonsin tidigare år 2024. Andelen utsatta förtroendevalda som uppger att de övervägt att lämna ett specifikt uppdrag eller alla sina uppdrag har ökat över tid.

Av SNS Demokratiråds rapport 2026 framgår att hot och trakasserier som riktas mot förtroendevalda på senare år har kommit att betraktas som en del av den politiska vardagen. I såväl Sverige som i andra länder är sociala medier den vanligaste arenan för hot och trakasserier mot politiker, följt av mejl och annan digital kommunikation. Av rapportens analys framgår att det psykiska – snarare än fysiska – våldet tycks få oroväckande konsekvenser för både den deskriptiva och den substantiella representationen i Sverige. Med den deskriptiva representationen avses överensstämmelsen mellan väljare och valda med avseende på olika grundläggande sociala egenskaper. Med den substantiella representationen avses överensstämmelsen mellan vad väljarna vill och vad de folkvalda försöker åstadkomma politiskt.

Det straffrättsliga skyddet för vissa yrkesgrupper och verksamheter som är viktiga för samhället har stärkts genom olika reformer under de senaste åren. Det gäller bl.a. brott som riktas mot blåljusverksamhet och brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik. Sedan år 2023 gäller straffbestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman och angrepp mot tjänsteman (tidigare förgripelse mot tjänsteman) även om någon förgriper sig mot en utövare av viss samhällsnyttig funktion i dennes tjänsteutövning (prop. 2022/23:106). Vissa av lagändringarna som gjorts träffar särskilt brott mot förtroendevalda. År 2020 infördes en särskild straffskärpningsgrund i 29 kap. 2 § 9 brottsbalken för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående innehaft ett uppdrag som förtroendevald i bl.a. stat, kommun eller region. Avsikten med lagändringen var bl.a. att straffskärpningsgrunden ska ge en tydlig och betydelsefull signal om att samhället ser allvarligt på brottslighet som hotar den representativa och parlamentariska demokratin och att öka förutsättningarna för polis och åklagare att kunna bedriva arbetet med dessa brott på ett mer framgångsrikt och konstruktivt sätt (prop. 2018/19:154 s. 21).

Regeringen genomför för närvarande ett paradigmskifte på det kriminalpolitiska området med omfattande straffrättsliga reformer som innebär att fokus flyttas från gärningsmannen till behovet av samhällsskydd och brottsoffers intresse av upprättelse. Regeringen överlämnade nyligen förslag till riksdagen som bl.a. innebär att närmare 50 straffskalor skärps och att en ny straffskärpningsbestämmelse införs som innebär att straffvärdet som utgångspunkt ska bedömas som dubbelt så högt som det annars hade varit för brott som har samband med kriminella nätverk (prop. 2025/26:218). Regeringen har även beslutat en proposition med förslag som bl.a. tar sikte på att hela straffskalan ska komma till användning vid straffvärdebedömningen (prop. 2025/26:297). Dessa reformer kan förväntas leda till att brott som begås mot förtroendevalda kan straffas hårdare men de tar inte specifikt sikte på sådan brottslighet.

Trots att lagstiftningsåtgärder har vidtagits och trots att vissa fällande domar har förekommit i fall där förtroendevalda på olika sätt blivit utsatta, är det tydligt att det fortsatt är ett utbrett problem att förtroendevalda utsätts för hot, våld och trakasserier av olika slag. Det bör därför övervägas hur de förtroendevaldas straffrättsliga skydd kan stärkas ytterligare. Utredningen bör kunna utgå ifrån befintliga utredningar och rapporter om förtroendevaldas

utsatthet. Översynen bör belysa för- och nackdelar med olika lösningar. I uppdraget bör ingå att utvärdera den särskilda straffskärpningsgrunden i 29 kap. 2 § 9 brottsbalken för brott som begåtts mot förtroendevalda. Det bör kartläggas i vilken utsträckning bestämmelsen har tillämpats och vilka effekter den har fått. Tidigare överväganden om brott mot förtroendevalda bör kunna tjäna som utgångspunkt men slutsatser bör också kunna omvärderas (se exempelvis prop. 2018/19:154). Även straffrättsliga lösningar som inte har övervägts tidigare kan prövas. Det kan exempelvis finnas anledning att överväga om brottet ofredande bör ändras i något avseende, men det ska beaktas att det brottet redan är tillämpligt på en stor mängd olika typer av situationer. Det kan också finnas skäl att överväga om ett stärkt straffrättsligt skydd även ska gälla för personer som inte är förtroendevalda men som kandiderar till en sådan post.

Oavsett vilken lösning som övervägs är det viktigt att nödvändiga avvägningar görs i förhållande till grundläggande fri- och rättigheter. Frågorna ska övervägas med beaktande av förtroendevaldas utsatthet men också av den restriktivitet som, på grund av intresset av att upprätthålla opinionsfriheterna, gäller för att utöka det straffbara området där dessa friheter utnyttjas. Det straffbara området får t.ex. inte utsträckas på så sätt att det riskerar att inskränka den politiska debatten eller hindra att politiska beslut kritiseras. Det handlar inte om att begränsa innehållet i åsiktsyttringar, utan snarare beteenden som går över gränsen för vad som bör accepteras i ett demokratiskt samhälle och i stället bör utgöra en brottslig gärning. De förslag som lämnas måste vara resultatet av en god balans mellan å ena sidan vikten av att värna opinionsfriheterna och å andra sidan enskilda förtroendevaldas rätt att inte utsättas för hot, våld och trakasserier.

Gärningar som begås i grundlagsskyddade medier är särskilt reglerade. För straffrättsligt ansvar krävs dels att brottet är straffbart enligt lag, dels att det räknas upp i brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen som också yttrandefrihetsgrundlagen hänvisar till, se 7 kap. tryckfrihetsförordningen och 5 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. Om ändringar i straffansvaret för brott som även utgör tryck- och yttrandefrihetsbrott föreslås, kan nödvändiga ändringar i motsvarande brottsbeskrivningar i tryckfrihetsförordningen föreslås för att uppnå en språklig och systematisk överensstämmelse. Det behöver då beaktas att tryck- och yttrandefriheten inte bör inskränkas på något avgörande sätt. I den mån sådana ändringar innebär att det straffbara området utvidgas krävs att den eftertanke och återhållsamhet som gäller för kriminalisering av

yttranden på det grundlagsskyddade området beaktas. Därutöver kan det finnas skäl att i två andra frågor, som rör bestämmelser i 17 kap. brottsbalken om brott mot allmän verksamhet m.m., överväga om ändringar på det grundlagsskyddade området bör göras. Den första frågan handlar om den utvidgning av tillämpningsområdet för brottet hot mot tjänsteman som genomfördes i brottsbalken genom lagändringar som trädde i kraft i juli 2025 (prop. 2024/25:141) även bör genomföras i tryckfrihetsförordningen. Den andra frågan handlar om huruvida förolämpning mot tjänsteman ska utgöra ett särskilt tryck- och yttrandefrihetsbrott och vad som då bör gälla för åtalsregeln i 5 kap. 5 § brottsbalken (jfr. samma prop. s. 72). Därutöver ingår det inte i uppdraget att lämna förslag till grundlagsändringar.

Utredaren ska därför

- utvärdera den särskilda straffskärpningsgrunden för brott som begåtts mot förtroendevalda,
- analysera och ta ställning till om befintliga straffbestämmelser bör ändras och om en ny straffbestämmelse bör införas för att stärka skyddet för förtroendevalda,
- analysera och ta ställning till om ett stärkt straffrättsligt skydd för förtroendevalda även bör gälla personer som kandiderar till en sådan post,
- göra nödvändiga avvägningar i förhållande till grundläggande fri- och rättigheter i relation till de förslag som övervägs och analysera och ta ställning till hur förslagen förhåller sig till grundläggande fri- och rättigheter,
- för det fall utredaren föreslår ändringar i straffbestämmelser som också utgör tryck- och yttrandefrihetsbrott, ta ställning till om ändringar också bör göras i motsvarande brottsbeskrivningar i tryckfrihetsförordningen,
- analysera och ta ställning till om den utvidgning av det straffbara området för brottet hot mot tjänsteman som gjordes i juli 2025 även bör genomföras i brottsbeskrivningen i tryckfrihetsförordningen,
- analysera och ta ställning till om straffansvaret för förolämpning mot tjänsteman även ska gälla på det område som skyddas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, och
- även i övrigt lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att se över det straffrättsliga skyddet mot aktioner som riskerar att skada viktiga samhällsfunktioner eller det demokratiska samtalet

Yttrandefriheten och demonstrationsfriheten är grundläggande i det demokratiska statsskicket. Ett öppet och ständigt pågående menings- och kunskapsutbyte syresätter demokratin. Samtalet och samhällsdebatten tillför åsikter, perspektiv och kunskaper. Att demonstrationer kan vara störande eller stötande eller innehålla budskap som kan uppfattas som olämpliga ligger i demonstrationens natur och måste i hög utsträckning godtas i ett demokratiskt samhälle. När en viss gräns passerar – framför allt då utövan- det av grundläggande fri- och rättigheter hotar andra personers grundläggande fri- och rättigheter – riskerar dock vissa aktioner snarare att skada demokratin än att främja den. Det kan exempelvis röra sig om demonstrationer vars syfte är att på ett allvarligt sätt försvåra eller sabotera andras politiska möten eller som riskerar att utsätta andra för fara.

Många aktioner – hur störande och kontroversiella de än må vara – faller med nödvändighet utanför det straffbara området. Yttrandefriheten och demonstrationsfriheten är, och ska vara, vidsträckta i Sverige. Beroende på omständigheterna kan emellertid straffansvar aktualiseras. Relevanta straffbestämmelser är exempelvis olaga intrång (4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken), brott mot ordningslagen (1993:1617) eller störande av förrättning eller av allmän sammankomst (16 kap. 4 § brottsbalken). I ett avgörande från 2023 dömde Högsta domstolen ett antal personer som uttryckt missaktning från åhörarläktaren i riksdagens plenisal för störande av förrättning (NJA 2023 s. 583).

Tidigare i år överlämnade regeringen förslag till ändringar i ordningslagen och polislagen (1984:387) som syftar till att stärka säkerheten vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar (prop. 2025/26:133). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli i år och innebär bl.a. att Polismyndigheten har fått tydligare befogenheter att ändra tid eller plats för en allmän sammankomst och utökade befogenheter att ingripa mot enskilda som stör ordningen och inte rättar sig efter beslut. Vidare har ansvaret för brott mot ordningslagen utvidgas, bl.a. genom att det har blivit straffbart att i egenskap av anordnare hålla en allmän sammankomst eller offentlig tillställning som det har vägrats tillstånd för. Riksdagen beslutade vidare nyligen om lagändringar som bl.a. rör frågor om åtgärder när ordningen störs i riksdagens plenisal och om förstärkt säkerhetskontroll i syfte att motverka sådana

störningar. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2026 (bet. 2025/26:KU38, rskr. 2025/26:366).

Vägblockader som orsakats av aktivister har varit ett återkommande problem för viktiga samhällsfunktioner och för enskilda, där bland annat vägblockaden på E4:an i närheten av Stockholm sommaren 2022 fick stor uppmärksamhet. Den vägblockaden blev föremål för rättslig prövning sedan ett antal demonstranter åtalats för sabotage och ohörsamhet mot ordningsmakten. I såväl tingsrätten som hovrätten dömdes demonstranterna för ohörsamhet mot ordningsmakten. Tingsrätten och hovrätten kom dock till olika slutsatser beträffande ansvaret för sabotage och den frågan prövades slutligt av Högsta domstolen (NJA 2025 s. 761). Högsta domstolen fann att det inte varit fråga om sabotage. Domstolen tog fasta på att det varit fråga om en fredlig demonstration i opinionsbildande syfte, som dessutom var tidsmässigt begränsad. Enligt domstolen var vägblockaden därför inte kvalitativt jämförbar med de angrepp och störningar av vitala samhällsintressen som straffbestämmelsen om sabotage omfattar. Det finns även flera exempel på politiska möten som på olika sätt störts eller attackerats av aktivister eller av personer med koppling till våldsbejakande extremism, i vissa fall på ett så hotfullt sätt att dessa möten har behövt avbrytas eller att polisen tvingats ingripa. Problemet är inte begränsat till en viss sida av politiken.

Mot denna bakgrund finns det anledning att se över om det nuvarande straffrättsliga regelverket är tillräckligt effektivt. Det bör bl.a. övervägas om det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot vägblockader av den typ som Högsta domstolen prövade 2023. Den aktuella vägblockaden orsakade inte bara stora störningar och irritation bland allmänheten utan ledde också till att en ambulans blev försenad. Aktioner som hindrar blåljuspersonal riskerar ytterst människors liv och hälsa. Vid en analys av det straffrättsliga regelverket i denna del kan det exempelvis övervägas om straffbestämmelsen om sabotage (13 kap. 4 § brottsbalken) bör breddas för att omfatta fler typer av ageranden. Det kan även övervägas om bestämmelsen om ohörsamhet mot ordningsmakten i 16 kap. 3 § brottsbalken bör ändras, exempelvis om det brottet bör gradindelas. Vid analysen av det straffrättsliga regelverket kan det finnas anledning att även beakta problematiken med illegala vägspärrar som gängkriminella satt upp för att kontrollera identiteten på förbipasserande och i vissa fall också stoppa och genomsöka bilar (se bet. 2020/21:JuU24 punkt 1, rskr. 2020/21:344). Det bör även övervägas om det behövs ett stärkt

straffrättsligt skydd mot aktioner som syftar till att störa politiska möten och andra sammankomster.

När ansvaret för sabotage och andra straffrättsliga åtgärder övervägs för att komma åt aktioner som riskerar att skada viktiga samhällsfunktioner – som blåljusverksamhet, infrastruktur, riksdag och regering – eller det demokratiska samtalet är det viktigt att nödvändiga avvägningar görs i förhållande till grundlagsfästa fri- och rättigheter. Det straffbara området får t.ex. inte utsträckas på så sätt att det riskerar att begränsa det fria och öppna demokratiska samtalet och en allsidig upplysning. I analysen bör beaktas att risken för straff, i synnerhet fängelsestraff, kan verka avskräckande för deltagande i demonstrationer och därigenom få en återhållande effekt på nyttjandet av yttrande- och demonstrationsfriheten. De förslag som lämnas måste vara resultatet av en god balans mellan å ena sidan vikten av att värna demonstrations- och yttrandefriheten och å andra sidan samhällets intresse av skydd mot allvarliga angrepp och störningar. Det ingår inte i uppdraget att överväga ändringar i reglerna om tillstånd till allmänna sammankomster och andra bestämmelser som rör allmän ordning och säkerhet.

Utredaren ska därför

- analysera och ta ställning till om straffbestämmelsen om sabotage i 13 kap. 4 § brottsbalken bör ändras på något sätt,
- analysera och ta ställning till om straffbestämmelsen om ohörsamhet mot ordningsmakten i 16 kap. 3 § brottsbalken bör ändras på något sätt,
- analysera och ta ställning till om det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot aktioner som stör politiska möten och andra sammankomster,
- analysera och ta ställning till om det straffrättsliga skyddet mot aktioner som riskerar att medföra svåra konsekvenser för viktiga samhällsfunktioner eller det demokratiska samtalet bör stärkas på annat sätt, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att se över skyddet mot fordon som stör och medför otrygghet för omgivningen

Under senare tid har det uppmärksamats att det på flera platser i landet, däribland Malmö, förekommer problem med fordon som stör och medför otrygghet för omgivningen. Det kan t.ex. handla om att det spelas högljudd musik från bilar eller att bilar modifierats på ett sätt som orsakar störande

buller. Den här typen av ordningsstörningar kan innebära stora påfrestningar för de som drabbas.

Regeringen genomför för närvarande en stor omläggning av rättspolitikerna för att återupprätta tryggheten i Sverige. Regeringen har vidtagit åtgärder för att stärka Polismyndigheten och sett till att antalet poliser ökar. Det är en åtgärd som på ett mer generellt plan ökar Polismyndighetens möjligheter att förhindra och lagföra ordningsstörningar av aktuellt slag. Dessutom trädde en lagändring i kraft den 1 december 2025 som innebär utökade möjligheter att lämna uppgifter mellan myndigheter (se prop. 2024/25:180 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse). Lagändringen innebär att bl.a. kommuner och Polismyndigheten på ett bättre sätt kan samverka genom att t.ex. dela information från kommunens bullerkameror med polisen. På det övergripande planet har därför förutsättningarna för att möta problemet med störningar från fordon förbättrats under den senaste tiden.

I straffrättsligt hänseende kan den som använder ett fordon på ett störande sätt under vissa förutsättningar göra sig skyldig till förargelseväckande beteende enligt 16 kap. 16 § brottsbalken, eller ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken. Av 4 kap. 7 § trafikförordningen (1998:1276) framgår vidare att föraren av ett motordrivet fordon bl.a. ska behandla fordonet så att det inte bullrar onödigt mycket. Överträdelser av den föreskriften kan leda till penningböter (14 kap. 3 § samma förordning). Enligt 36 kap. 9 § brottsbalken får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott förverkas om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Det kan också nämnas att det av 13 § polislagen (1984:387) följer att en polisman under vissa omständigheter får avvisa eller avlägsna en person från ett område om personen stör den allmänna ordningen. I sammanhanget kan även fordonslagens (2002:574) regler om kontrollbesiktning (2 kap. 9 §) och s.k. flygande inspektioner (se 2 kap. 10 §) nämnas.

Trots det regelverk som finns kvarstår problemet med bilförare som återkommande framför fordon som stör och medför otrygghet för omgivningen. Det finns därför anledning att se över regelverket. Frågor som kan aktualiseras är om nuvarande straffskalor för de brott som den här typen av störningar kan utgöra motsvarar brottets allvar eller bör skärpas. Det bör även övervägas om det finns behov av en särskild kriminalisering av den typ av störningar som avses. Även frågor om förverkande bör belysas. Det bör

även övervägas om andra sanktioner än straffrättsliga – t.ex. återkallelse av körkort – ska kunna komma i fråga. Vid bedömningen av om andra sanktioner än straffrättsliga ska kunna komma i fråga behöver syftet och systematiken med den typen av sanktioner beaktas särskilt.

Utredaren ska därför

- analysera och ta ställning till om det finns anledning att göra ändringar i de straffbestämmelser, särskilt när det gäller straffskalor, som kan komma i fråga när det gäller problem med återkommande störningar från fordon i tätbebyggda områden,
- överväga om det finns behov av en särskild straffbestämmelse, om bestämmelserna om förverkande bör ändras och om andra sanktioner än straffrättsliga ska kunna aktualiseras, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

I enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ingår i uppdraget att redogöra för konsekvenserna av förslagen. Såväl ekonomiska som andra konsekvenser ska belysas. Utredaren ska även redogöra för hur eventuellt ökade kostnader bör finansieras, i enlighet med 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Utredaren ska säkerställa att de förslag som lämnat är förenliga med grundläggande fri- och rättigheter enligt bl.a. regeringsformen, Europakonventionen och andra internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Rapporter från FN:s specialrapportörer om bl.a. kriminalisering av vägblockader och situationen i Sverige för försvarare av mänskliga rättigheter bör beaktas (se t.ex. A/HRC/76/222 AL SWE 3/2026).

Kontakter och redovisning av uppdraget

En parlamentarisk referensgrupp ska tillsättas. Utredaren ska samråda med referensgruppen i den mån utredaren överväger förslag som berör yttrandefriheten, informationsfriheten och demonstrationsfriheten samt förslag som avser förtroendevalda.

Under uppdraget ska utredaren samråda med myndigheter och organisationer i den utsträckning det bedöms lämpligt. Utredaren ska göra de internationella jämförelser som kan anses relevanta. Utredaren ska hålla sig informerad om och vid behov beakta relevant arbete som pågår inom Regerings-

kansliet och utredningsväsendet, däribland regeringens arbete med
översynen av straffbestämmelsen om förtal.

Uppdraget ska redovisas senast den 22 oktober 2027.

(Justitiedepartementet)